

SFÂNȚA SCRIPTURĂ ÎN TEOLOGIA ȘI VIAȚA PĂRINTELUI SOFRONIE SAHAROV

PR. DRD. VÎRBAN DAN*

ABSTRACT: Starting from the assertion of Father Ioannis Romanidis, according to which the true interpreters of the Holy Scriptures are the seers of God, the main aim of this study is to demonstrate how two events from the Holy Scriptures were understood in the theology and life of Father Sophrony Sakharov. The central moment of his life is the meeting with Saint Silouan the Athonite in 1930, an event that will mark his entire spiritual life and will crown his later work at the monastery he founded in Essex, England. In 1993 Archimandrite Sophrony went to the eternal life, remaining known in the Orthodox Theology especially as the biographer and disciple of Saint Silouan. In order to understand the way of thinking of starets Sophrony, I consider representatives the interpretation of two events from the Holy Scripture, the Sinaitic revelation and the prayer of the Saviour from the Gethsemane Garden. In his writings, Father Sophrony pays a special attention to the revelation of God to Moses because he personally lives in his life the meaning of the name *I am who I am*. This name shows that God is Threepersonal and nothing can exist without His will. In the garden of Gethsemane, the Savior prays for all mankind, which shows that such a prayer should be the model of human prayer. Therefore, every man is called to assemble into himself and into his prayers all the human nature, the entire Adam. Father Sophrony received as heritage from St. Silouan the hypostatic prayer that himself lived, making it known to the world through his life and writings.

KEYWORDS: the person, Adam, the Sinaitic discovery, Father Sophrony Sakharov, prayer in the garden Gethsemane

INTRODUCERE

În centrul teologiei părintelui Sofronie se află descoperirea omului ca persoană în lumina triipostaticității. Am ales în acest articol să analizez problema înțelegerii Sf. Scripturi în contextul gândirii sofroniene.

Consider că două evenimente sunt centrale pentru a ilustra modul în care Sf. Scriptură este oglindită în viața și teologia ucenicului Sf. Siluan. Cele două momente sunt: descoperirea sinaitică și rugăciunea din Ghetsimani. În teologia sofroniană, cele două relatări corespund de fapt parcursului duhovnicesc al omului, de la nașterea sa ca persoană până la desăvârșirea sa.

Descoperirea sinaitică relevă omului că Dumnezeu este personal iar prin aceasta ființa umană descoperă că este ipostatică. Conștient fiind de dimensiunea sa ipostatică, omul se redescoperă pe sine așa cum este cu toate slăbiciunile și neputințele

sale. De asemenea, conștientizează măreția lui Dumnezeu și dorește din ce în ce mai mult să-L cunoască, să-L vadă precum este. Vederea lui Dumnezeu precum este corespunde, în gândirea părintelui Sofronie, cu îndumnezeirea omului, sau dobândirea rugăciunii ipostatice.

Modelul rugăciunii ipostatice îl constituie rugăciunea rostită de Mântuitorul în grădina Ghetsimani. În această rugăciune, omul trebuie să cuprindă întreaga creație: pe cei ce au fost, pe cei ce sunt, și pe cei ce vor fi.

„EU SUNT CEL CE SUNT”

În scrierile sale, părintele Sofronie acordă un rol deosebit revelației dată de Dumnezeu lui Moise pe muntele Sinai. Episodul este relatat în cartea Ieșirii, în capitolul 3, versetele 13-15. Descoperirea sinaitică, consideră ucenicul Sfântului Siluan, este un moment important în istoria întregii omeniri. Pe muntele Sinai, Dumnezeu se descoperă cu numele *Eu sunt Cel ce sunt*, arătând prin aceasta că El este existența și nimic nu poate exista fără voia Lui. Totul este rezultatul voii Sale. Sub acest nume, Moise a săvârșit toate minunile în mijlocul poporului Israel. Profetul a înțeles puterea descoperirii primite. Vederea minunilor săvârșite în numele Celui Ce este avea rolul de a înștiința poporul ales că Dumnezeu este Cel care li S-a descoperit, că este singurul Dumnezeu adevărat, diferit de toți zeii și toate ideile antice de divinitate.

El este singurul Care este, care cheamă pe toți la existență și are puterea de a da celor ce cred în El realitatea de a deveni și a afirma Eu sunt. Prin descoperirea primită de Moise (ființa umană până atunci privea și vedea realitatea prin prisma logicii, a proceselor naturale determinate) totul capătă alt sens și înțeles, întreaga creație este văzută în lumina Persoanei și comuniunii. Arhimandritul Zaharia spune că omul înțelege în lumina acestei Revelații că Dumnezeu este Conștiința ce pătrunde întreaga existență, că nimic nu există fără voia Lui:

„prin cuvintele Eu sunt Cel ce sunt, Dumnezeu a vrut să spună omului că El este întreaga Existență de Sine... A vrut să ne spună mai presus de toate că este Persoană în sens Absolut, Conștiință ce pătrunde tot ceea ce există. Viața noastră, până în cele mai mici amănunte, vine numai și numai de la El Însuși. Iar dacă până la descoperirea Sa ca Cel ce Este și deci ca Persoană, omul era înclinat să vadă pretutindeni procese naturale determinate, acum începe să vadă pretutindeni totul în lumina Persoanei.”¹

Deși au primit o taină așa mare prin cuvintele *Eu sunt Cel ce sunt*, Moise și mai apoi profeții, nu au înțeles pe deplin adâncul acestor cuvinte. Ei încă nu deslușeau taina Triipostaticității, ei îl percepeau pe Dumnezeu mai degrabă ca o singură Persoană. Deși anticipau puțința lui Dumnezeu ca Treime de Persoană, vederea lor nu era clară.

* Doctorand la Facultatea de Teologie Ortodoxă, „Universitatea 1 Decembrie, 1918”, Alba Iulia, email: varbandanteoist@yahoo.com.

¹ Arhimandrit Zaharia ZAHAROU, *Omul-ținta cercetării dumnezeiești*, Editura Doxologia, Iași, 2016, p. 119.

Revelarea Sfintei Treimi ca Treime de Persoane cu o singură Ființă și Energie are loc prin Întruparea Mântuitorului:

„În afara lui Hristos venit în trup, nici o experiență filosofică, mistică sau spirituală nu-i îngăduie omului cunoașterea Ființei divine ca Realitate unică, absolută și incognoscibilă în trei Subiecte-Persoane absolute, ireductibile și incognoscibile, cu alte cuvinte ca Treime de-o-ființă și nedespărțită.”²

Pentru a înțelege mai bine vederea dumnezeiască de care Moise s-a învrednicit, ar trebui să punem acest episod în oglindă cu un alt episod al vederii lui Dumnezeu de către Sf. Apostoli, cel de pe muntele Tabor. Scrie părintele Sofronie că vederea veterotestamentară nu era deplină, limpede. Descoperirea clară a numelui lui Dumnezeu ca *Cel ce este* are loc prin Întrupare. Sfinții Apostoli încep să înțeleagă și să trăiască treptat realitatea Sfintei Treimi.

Taina li se descoperă deplin în momentul Pogorârii Sfântului Duh, deoarece la Cincizecime, Apostolii nu mai contemplă această taină din exterior (cum a fost la Schimbarea la Față), ci din interior, pentru că ei înșiși devin sălaș al Treimii și mădulare ale Bisericii-Trupul lui Hristos. Faptul că vederea lui Moise nu a fost una deplină, nu înseamnă că el ar fi fost cu totul străin de realitatea Triunității. Moise avea o oarecare percepție a existenței unei realități treimice, dar ceea ce el cunoștea nu era clar, nu era desăvârșit. De altfel, geniul său, măreția lui Moise, consideră părintele Sofronie, constă în faptul că el conștientizează nedeplinătatea înțelegerii și cunoașterii sale. Schimbarea la Față reprezintă momentul în care profetul Vechiului Testament vede pe deplin descoperită această taină. În lumina taborică, Moise înțelege descoperirea sinaitică. În acest moment el descoperă adâncul cuvintelor *Eu sunt Cel ce sunt*, și anume faptul că Dumnezeu este o Ființă Triipostatică.

Pentru arhimandritul Sofronie, descoperirea sinaitică nu este și nu rămâne un eveniment captiv istoriei, izolat în negura veacurilor. El reprezintă un eveniment duhovnicesc pe care fiecare om în drumul nașterii sale ca ipostas îl trăiește. Pe măsură ce se apropie de Dumnezeu, omul descoperă tot mai mult taina lui *Eu sunt*. Descoperă că Dumnezeu este o Ființă Tripersonală.

Ucenicul Sf. Siluan ajunge să înțeleagă că descoperirea sinaitică îi dezvăluie ființei umane propriul său caracter ipostatic. Părintele Sofronie tâlcuiește importanța teologică a momentului Sinai din prisma propriei sale experiențe. Căutând un dumnezeu suprapersonal, Dumnezeu i se descoperă ca și lui Moise, drept Persoana în afara căreia nu exista nimic și care a adus totul la existență: „Astfel m-am apropiat de o anumită stare când descoperirea dată lui Moise, *Eu sunt Cel ce sunt*, a devenit pentru mine caracterul meu personal.”³

Descoperirea sinaitică dezvăluie identitatea absolută dintre persoană și natură. Totul își are existența și viață în dimensiunea ipostatică. Pentru părintele Sofronie acest eveniment are o mare importanță atât în viața întregii omeniri, cât și în viața

² Arhimandrit Zaharia ZAHAROU, *Omul-ținta cercetării dumnezeiești*, p. 180.

³ Sofronie SAHAROV, *Taina vieții creștine*, Accent Print, Suceava, 2014, p. 90.

sa duhovnicească. Este începutul trecerii sale de la un dumnezeu suprapersonal la un Dumnezeu personal:

„În cuvintele Eu sunt Cel ce sunt, am deslușit identitatea între Eu și Ființă. În afara acestui Eu nu există absolut nimic neipostatic, adică ceva care să nu fie deplin și desăvârșit cuprins în ipostas. Dumnezeu nostru este Dumnezeu Ipostatic, în înțelesul absolut al cuvântului.”⁴

Descoperirea sinaitică reprezintă „descoperirea ultimelor dimensiuni ale Ființei.”⁵ Prin descoperirea sinaitică omul conștientizează că Dumnezeu nostru este Dumnezeu unei iubiri nestricăcioase, în afara căruia nu poate exista absolut nimic. Revelarea lui Dumnezeu ca Persoană, ca Treime de Persoane, are un rol colosal pentru întreg parcursul spre veșnicie al omului. Un Dumnezeu impersonal sau suprapersonal, ar fi făcut imposibilă existența noastră ca persoane, și de asemenea ar fi fost imposibilă și asemănarea sau pătrunderea noastră în forma ipostatică a ființei.

Descoperind că Ființa este personală, cu alte cuvinte Dumnezeu îi spune lui Moise că Ființa este ipostatică, Ființa sunt Eu, omul își dă seama că a cunoaște pe Dumnezeu înseamnă a fi în unire cu El, cunoașterea lui Dumnezeu înseamnă unire cu Atotțiitorul. Pentru părintele Sofronie, descoperirea dată de Dumnezeu lui Moise reprezintă revelarea sensului omului, acela de a se naște ca persoană:

„Numele lui Dumnezeu este Eu sunt Cel ce Sunt. Pentru om chipul Celui Preaînalt, cuvântul eu este unul din cele mai prețioase pentru că vedește principiul Persoanei în noi. În afara acestui principiu totul devine fără sens, fără ființare, căci A Fi presupune neapărat pe eu. Fiecare dintre noi, păzească-și vrednicia propriei persoane, în ea și numai în ea, se cuprinde bogăția și frumusețea ființei noastre.”⁶

Ființa umană se poate împlini doar atunci când inima sa devine locuință a Dumnezeului Triipostatic. Omul conștientizează că Lui I se poate adresa cu Tu și în afara Lui, el nu poate exista deoarece fără El nu poate fi nimic:

„Când Dumnezeu cel Viu Eu sunt Cel ce Sunt vine în inimă, bucuria sufletului este plină de Lumină. El este lin, este blând. Eu îi pot zice Tu. Și în acel Eu și al meu Tu se cuprinde întreaga Ființare, și Dumnezeu, și această lume... Când sunt în El atunci și eu sunt, dacă însă în afara Lui, atunci eu mor.”⁷

Mai mult, în acea clipă ne dăm seama că Hristos este măsura tuturor lucrurilor și fără El nu putem cunoaște nici pe Dumnezeu, nici pe om, deoarece El prin actul Întrupării este Dumnezeul-Om. Ucenicul Sfântului Siluan scrie că taina cuvântului Eu se descifrează cel mai bine în dragoste, care este cuprinsul persoanei. Nu poate exista persoana în afara dragostei, deoarece prin dragostea divină poate fi cuprinsă întreaga creație:

⁴ Sofronie SAHAROV, *Taina vieții creștine*, Accent Print, Suceava, 2014, p. 95.

⁵ Sofronie SAHAROV, *Taina vieții creștine*, p. 97.

⁶ Sofronie SAHAROV, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, Accent Print, Suceava, 2015, p. 197.

⁷ Sofronie SAHAROV, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, p. 204.

„Mare este cuvântul Eu, el arată persoana. Cel mai însemnat cuprins al ei este dragostea, care se deschide mai înainte de toate către Dumnezeu. *Eu* nu trăiește în crisparea întoarcerii asupra-și a iubirii de sine. Făcută din voia lui Dumnezeu-Făcătorul dintru nimic, persoana care rămâne afundată în sine, în propria-i nimicnicie va rămâne. Dragostea de Dumnezeu până la ura de sine, cea poruncită de Hristos, lepădându-se de toate legăturile trupești și sufletești, duce duhul omului în întinderile Dumnezeieștii vecinicii.”⁸

Marea taină pe care o descoperă ființa umană este că Dumnezeul Treimic este suprema iubire, structura supremei iubiri. De asemenea, omul descoperă că Dumnezeu fiind iubire i se poate adresa cu Tu, cu alte cuvinte el poate spune Tu ești Cel ce ești. Adică Tu ești totul, tot sensul și plinătatea existenței, nimic nu poate fi în afara Ta, deoarece Tu ești.

Toate aceste evenimente sunt trăite de fiecare persoană în camera inimii, nu într-un mod exterior, în afara ființei sale. Întinzându-se pe această cale a renașterii sale de sus, scrie părintele Zaharia Zaharou, omul începe să dobândească isihie, dragoste, răbdare, blândețe:

„Cum poate fi descrisă starea minții celui căruia Dumnezeu i Se descoperă ca EU SUNT? Aproximarea de inima Lui e atât de simțită, încât bucuria întru El e ca lumina. Omul este blând și iubitor și Îi pot spune, adresându-mă intim, față către Față Celui ce ești. Și în același timp, îmi dau seama că acest EU SUNT și acest CELUI CE EȘTI e întreaga Ființă. E lipsit de obârșie, autoexistent și autosuficient. E Persoană în sensul absolut. Conștiința Sa pătrunde tot ceea ce există.”⁹

În altă ordine de idei, putem privi sau etapiza parcursul duhovnicesc al omului de la descoperirea sinaitică (când descoperă că în afara lui Dumnezeu nu există existență), până la Cincizecime, când ființa umană trăiește taina Sf. Treimi în inima sa prin intermediul energiilor necreate. În această clipă a renașterii sale prin harul Sfântului Duh, ființa umană poate spune acum Eu sunt asemenea precum Tu ești. Cu alte cuvinte, Dumnezeu se relevă pe sine omului ca Eu sunt Cel ce sunt, pentru ca omul să se poată descoperi pe sine ca Eu sunt în lumina Triipostaticității.

RUGĂCIUNEA DIN GRĂDINA GHETSIMANI

Momentul Întrupării dezvăluie de asemenea și sensul întregii existențe umane, Macela de a primi dumnezeiescul chip al ființării.¹⁰ Dacă Domnul Iisus s-a asemănat întru toate omului, în afara păcatului, dator este omul a se asemăna Lui, adică de a primi chipul dumnezeieștii ființe. Actul kenotic al Mântuitorului săvârșit prin Întrupare arată înalta vrednicie a omului și putința reală de a ajunge la asemănare. Înomenirea Lui Dumnezeu face posibilă îndumnezeirea omului: „Faptul Întrupării este mărturie a înaltei vrednicii a omului, a unei anume comune măsuri între Dumnezeu

⁸ Sofronie SAHAROV, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, Accent Print, Suceava, 2015, p. 206.

⁹ Zaharia ZAHAROU, *Omul-ținta cercetării dumnezeiești*, Doxologia, Iași, 2016, p. 31.

¹⁰ Sofronie SAHAROV, *Nașterea întru Împărăția cea neclătită*, Reîntregirea, Alba Iulia, 2015, p. 93.

și om. Putința lui Dumnezeu de a Se înomeni poartă în sine paralela putinței omului de a primi îndumnezeirea.”¹¹

De fapt, întreaga temelie a antropologiei creștine constă în asemănarea deplină a omului cu Dumnezeu, asemănare ce este sinonimă cu îndumnezeirea. Dar chemarea spre purtarea chipului dumnezeieștii ființe nu este cu un principiu sau o idee abstract numită Dumnezeu, ci cu o Treime de Persoane ce se revelează lui Moise pe Sinai prin cuvintele *Eu sunt Cel ce sunt*. Dacă între creat și necreat nu ar exista nici o măsură, nici o corespondență, ar fi imposibilă îndumnezeirea. În gândirea sofroniană, îndumnezeirea este definită ca naștere a omului ca ipostas. Poate ne punem întrebarea: Omul se naște sau este persoană dintru început? Răspunsul este următorul: Omul este, dar trebuie să și devină persoană. Când realizează acest lucru, el vede în personalismul său: „oglundirea chipului Absolutului lui Dumnezeu, încă nu deplin actualizat, dar totuși deplin conștientizat.”¹²

Părintele Sofronie afirmă că ființa umană prin nașterea pământească are în potențialitatea ei realitatea personală pentru că este creată după chipul Lui Dumnezeu:

„Noi ne naștem ca persoane numai în mod potențial. Când acest principiu dobândește în noi o anumită dezvoltare atunci încep conflictele dintre persoana noastră în auto-determinarea sa și pulsuniile naturii noastre căzute. Ea nu este pe deplin enipostaziată prin noi, așa încât să se poată vorbi despre relativa ei obiectivitate. Ea nu se manifestă niciodată în afara indivizilor.”¹³

Avându-o în potențialitate, nu înseamnă că omul este deja în adevăratul sens al cuvântului o persoană, el trebuie să actualizeze în sine această realitate launtrică și să se nască ca persoană. Acesta este scopul vieții sale, actualizarea poruncilor evanghelice:

„Sunt chemat să actualizez, să realizez în mine prin împlinirea poruncilor evanghelice, asemănarea mea personală cu Dumnezeu, să devin o persoană ipostas depășind limitele individului, care nu poate să moștenească niciodată forma divină a ființei.”¹⁴

Nașterea biologică nu garantează, nu este suficientă pentru realizarea ființei umane. Adevăratul sens al omului se relevă în Dumnezeu-Om. În lumina hristică descoperim că realizarea, împlinirea noastră este condiționată de nașterea de sus, o naștere prin apă și prin duh.

Rodul acestei actualizări a nașterii persoanei are loc treptat, încă din treapta despătimirii și se împlinește în treapta desăvârșirii în cea mai înaltă stare de rugăciune, când ființa umană stă față către Față cu Însuși Dumnezeu:

„Când omul ajunge la cea mai înaltă tensiune a rugăciunii și Dumnezeu se roagă în el, el primește o vedere a lui Dumnezeu dincolo de orice imagine. Atunci omul persoană se

¹¹ Sofronie SAHAROV, *Nașterea întru Împărăția cea neclătită*, p. 95.

¹² Sofronie SAHAROV, *Nașterea întru Împărăția cea neclătită*, p. 96.

¹³ Sofronie SAHAROV, *Rugăciunea experienței Vieții Veșnice*, Deisis, Sibiu, 1998, p. 159.

¹⁴ Sofronie SAHAROV, *Rugăciunea experienței Vieții Veșnice*, p. 146.

roagă cu adevărat față către față cu Cel Veșnic. În această întâlnire a omului cu Persoana lui Dumnezeu se actualizează în noi ceea ce la început nu era decât virtual: persoana.”¹⁵

Toate acestea nu se realizează prin putere umană, ci prin împreuna lucrare a omului cu Dumnezeu. Părintele Sofronie accentuează foarte mult rolul ascetic în viața duhovnicească. Prin lepădarea de sine (care este scopul ascezei), ființa umană se aduce pe sine jertfă Lui Dumnezeu, Care o primește și o îndumnezeiește îmbrăcându-o în haina veșniciei.

Îndumnezeirea omului se leagă de respectarea a două porunci: iubirea de Dumnezeu și iubirea de aproapele. În porunca iubirii de aproapele, părintele Sofronie consideră că se dezvăluie faptul că fiecare ființă umană are drept chemare să poarte în sine întreaga omenire. În acest lucru constă în fond purtarea chipului dumnezeieștii ființe. Fiecare persoană umană este chemată să realizeze în sine întreg Adamul pătrunzând în viața fiecărui om fără a-l desființa, ci, dimpotrivă, a-i întări ipostaticitatea: „fiecare persoană este chemată spre a purta în sine a-toată-omenirea fără a înlătura nicidecum celelalte persoane, ci pătrunzând în viața lor ca și conținut esențial al ei, și prin aceasta întărind personalitatea lor.”¹⁶

Acest lucru reprezintă un reflex al vieții intratrinitare în care: „fiecare Ipostas poartă în Sine întreaga absolută plinătate a Celorlalți doi, fără a-I desființa.”¹⁷ Gândul din veci al lui Dumnezeu a fost ca omenirea să fie o unitate de mai multe ipostasuri, deoarece fiecare persoană umană fiind chip al lui Dumnezeu, prin comuniune cu ceilalți: Îl descoperim pe Dumnezeu, sau Dumnezeu ni se relevă neîncetat prin ceilalți:

„Toți, adâncindu-ne prin comuniune unul în altul, Îl descoperim tot mai bogat pe Dumnezeu Cuvântul în noi înșine și unul în altul. Pe măsură ce urcăm în această unitate a comuniunii noastre, urcăm nu numai în unitatea ființei noastre ci și în prototipul Fiului și în comuniunea Lui cu Tatăl și cu Duhul Sfânt.”¹⁸

În ambele cazuri, depășirea acestei stări are rolul să lărgască actul iubirii până la nețărnuire. Lărgirea actului iubirii până la nețărnuire înseamnă realizarea unității după natură, dar păstrând distincția persoanelor. Astfel, despre Dumnezeu afirmăm că este Unul, dar Întreit în Persoane, fiecare Persoană păstrând specificitatea ipostatică: Tatăl-neașterea, Fiul-nașterea, Sf. Duh-purcederea. Tot așa, și omenitatea trebuie să devină o singură ființare multiipostatică. Pentru arhimandritului Sofronie, Hristos Dumnezeu-Om este modelul omului, rostul lui și măsura tuturor lucrurilor. Cu alte cuvinte, antropologia se descifrează în lumina hristologiei. Precum Mântuitorul, fiecare existență umană este chemată să poarte în sine întregul Adam, să trăiască durerile întregii omeniri ca pe ale sale, să și le improprieze în dimensiunea rugăciunii

¹⁵ Sofronie SAHAROV, *Rugăciunea experienței Vieții Veșnice*, Deisis, Sibiu, 1998, p. 145.

¹⁶ Sofronie SAHAROV, *Nașterea întru Împărăția cea neclătită*, Reîntregirea, Alba Iulia, 2015, p. 96-97.

¹⁷ Sofronie SAHAROV, *Nașterea întru Împărăția cea neclătită*, p. 97.

¹⁸ Dumitru STĂNILOAE, *Studii de Teologie Dogmatică*, Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova, 1991, p. 235.

ipostatic, rugăciune care Fiul lui Dumnezeu le-a dat-o drept model oamenilor în grădina Ghetsimani.

Arhimandritul Sofronie consideră că drumul spre dobândirea rugăciunii ipostatice se află în ascultare. Începutul ascultării îl constituie părăsirea vocii proprii, însă persistând în această lucrare, nevoitorul dorește din ce în ce mai mult să se șteargă în fața fratelui, să-și taie voia sa, ca din dragoste să împlinească voia lui. Acest lucru este echivalent cu „sesizarea gândurilor și voințelor altor persoane”¹⁹. Învățând acest lucru, omul își conștientizează propriile stări și trăiri, care, la rândul lor, devin izvor de cunoaștere și înțelegere a semenilor. Acum, el înțelege că stările sale nu sunt singulare în cosmos, și că și alți semeni trăiesc, au trăit, și vor trăi stări nu identice, dar asemănătoare.

Observând acest lucru, ființa umană, prin har transformă toate aceste trăiri în rugăciune, rugăciune ipostatică pentru toată omenirea :

„Rugându-se pentru cei vii, împărtășește bucuria iubirii lor sau întunericul înspăimântător al deznădejzii lor. Fiind bolnav, el se roagă pentru toți bolnavii lumii, se pleacă asupra paturilor muribunzilor cufundați în singurătate și fără apărare în fața spaimei morții. Aducându-și aminte de cei morți, el se strămută cu mintea în noaptea veacurilor ce s-au scurs sau se așază pe calea nevăzută, dar înfricoșătoare pe care o trec în fiecare zi sute de mii de suflete care și-au părăsit trupurile în majoritatea cazurilor după o dureroasă agonie.”²⁰

Omul ajunge să depășească orice formă de egoism, trăind durerea tuturor ca propria-i durere, descoperind starea împreunei-pătămiri. Împreună-pătămirea este o stare ce depășește istoricul, având drept expresie rugăciunea ipostatică ce cuprinde pe cei prezenți, cei ce au fost și cei ce vor fi. Respectarea poruncii iubirii aproapelui aduce conștientizarea depersonalizării ce o aduce iubirea de sine:

„Experiența trecerii dincolo de granițele individualității noastre prin trăirea tuturor stărilor nu ca ale noastre proprii, ci ca descoperire a ceea ce se săvârșește în lumea ființei ne ajută a înțelege și faptul că a iubi pe aproapele ca însuși pe sine, în plan psihologic individual înseamnă a iubi mai mult decât pe sine, căci acest întreg, devenind al meu, își însușește pentru mine o mai mare valoare decât neînsemnata mea existență individual.”²¹

Realizarea nevoinței iubirii îl eliberează pe om de monotonie și singurătate: „acum nu mai există acel neînsemnat, nici impersonalul, nici singurătatea metafizică, nici monotonia vecinicei contemplări de sine, ci nesfârșit de bogatul act fără întindere dar totodată vecinic al iubirii.”

Arhimandritul Sofronie afirmă foarte clar faptul că realizarea unității întregului Adam nu anulează distincția personală, persoanele rămân pururea necontopite, îmbogățindu-se neîncetat, devenind mereu altele noi. Această realitate este un paradox

¹⁹ *Viața și învățătura starețului Siluan Athonitul scrise de ucenicul său arhimandritul Sofronie*, Deisis, Sibiu, 2004, p. 125.

²⁰ *Viața și învățătura starețului Siluan Athonitul*, p. 126.

²¹ *Viața și învățătura starețului Siluan Athonitul*, p. 101.

sau mai degrabă o antinomie, ca mai mulți să devină unul și totuși să nu se anuleze reciproc, să-și piardă specificitatea. Deși petrece în limitele acestei vieți stricăcioase, omul ca ipostas împărtășindu-se de energiile necreate ale Lui Dumnezeu, conștientizează că este chip al Lui Dumnezeu. Acest lucru este cunoscut în rugăciunea pentru întreg Adamul. Ființa umană înțelege că sobornicitatea este atotunime, iar după fire, omul a fost gândit ca ființă multiipostatică:

„Sobornicitatea este adevăratul chip creștin al unimii bisericești. Odată înfăptuită, actualizată, ea este atot-unimea. În înfăptuirea rugăciunii curate pentru întreg Adamul ca însuși pentru sine este cunoscut chipul Dumnezeieștii unimi în Treime. Omul după fire, este gândit de Dumnezeu în actul facerii ca o singură ființă în multe ipostasuri.”²²

Părintele Sofronie consideră că diferența dintre individ și persoană este înțeleasă numai în cadrul rugăciunii asemănătoare celei din Ghetsimani, deoarece numai în acel moment, omul primește chipul de ființare personal:

„În rugăciunea pentru lume ca pentru sine însuși, zărim prima treaptă a adevăratei experiențe a persoanei. Printr-o rugăciune asemenea rugăciunii Lui Hristos din Ghetsimani primim un nou chip al ființării, cel ipostatic. În afara experienței rugăciunii din Ghetsimani, suntem lipsiți de cunoașterea deosebirii dintre individ și persoană.”²³

Cele două porunci ale iubirii ne aduc la ura de sine, lărgirea inimii și primirea descoperirii lui Dumnezeu. Iar când ele devin: „singura lege a întregii noastre ființări, și cea vremelnică, și cea vecinică, atunci devenim asemenea lui Hristos, persoane și Vom vedea pe Dumnezeu precum este”²⁴.

Observăm aici întreaga menire a ascezei, aceea de a face din poruncile dumnezeiești singurul țel al vieții omului, singura sa dorință. Câștigul acestei nevoințe îl reprezintă vederea lui Dumnezeu în lumina necreată. Dar această stare se obține doar prin curățirea minții de orice idol pământesc sau ceresc, și de orice falsă nădejde. Poruncile devin acum țelul, rostul și bucuria existenței noastre.

Nașterea omului ca persoană în teologia sofroniană are loc în urma vederii luminii necreate, a vederii Lui Dumnezeu. Acest lucru este echivalent cu împărtășirea de energiile necreate ale Sf. Treimi. În această clipă Însuși Dumnezeu se roagă în inima noastră:

„când Însuși Dumnezeu se roagă în noi, omului I se dă vederea lui Dumnezeu cea mai presus de chip. Atunci omul-persoana cu adevărat se roagă față către Față Celui Fărăde-început. În această întâlnire cu Persoana lui Dumnezeu se actualizează în noi ceea ce la început fusese doar un potențial-persoana.”²⁵

²² *Viața și învățătura starețului Siluan Athonitul*, , p. 103.

²³ *Viața și învățătura starețului Siluan Athonitul*, p. 106.

²⁴ Sofronie SAHAROV, *Taina vieții creștine*, Accent Print, Suceava, 2014, p. 106 .

²⁵ Sofronie SAHAROV, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, pp. 188-189.

În altă ordine de idei, actualizarea principiului ipostatic în om corespunde dobândirii rugăciunii pentru întreg Adamul, când primim ființial în noi Revelarea Principiului Ipostatic în Sfânta Treime. Cert este că nașterea omului ca ipostas are loc prin har, într-o rugăciune ce depășește cadrele logicii minții create. Această rugăciune nu este altceva decât chipul persoanei, icoana ei, iar conținutul ei prin excelență îl reprezintă dragostea. Am putea să o numim, fără să greșim, drept rugăciunea dragostei care tinde spre atotunime. Rugăciunea ipostatică o putem numi și rugăciunea dragostei, sau finalitatea, scopul ei este dobândirea dragostei, ca unire a omului cu Dumnezeu și trăirea vieții veșnice. Ea arată ființa umană ca persoană deplin actualizată. Valoarea persoanei pentru părintele Sofronie este mai mare decât întreg cosmosul deoarece ea contemplă un nou chip al ființării.²⁶ Omul actualizat ca ipostas biruiește orice formă de singurătate (expresie a egoismului), deoarece el stă veșnic în fața Dumnezeului Treimic, și se roagă pentru întreaga lume ca pentru sine însuși. Acum omul înțelege și trăiește înțelesul poruncii iubirii aproapelui, primește experiența întregului Adam, trăind experiența chipului unimii:

„Dus prin lucrarea Duhului Sfânt într-o astfel de rugăciune, omul ființial trăiește chipul Unimii Sfintei Treimi. În ea se primește experiența esenței una a neamului omenesc. În ea ni se dezvăluie adevărul ființial al celei de a doua porunci, întregul Adam devine un singur Om-Omenire.”²⁷

CONCLUZII

În final putem spune că descoperirea sinaitică joacă un rol important în teologia Sofroniană deoarece îi descoperă omului dimensiunea ipostatică a Lui Dumnezeu, El este Existența, plinătatea vieții, Conștiința ce pătrunde toate. Din momentul vederii Lui Dumnezeu de către Moise, întreaga istorie a omenirii se schimbă deoarece ființa începe să-și vadă tot rostul său și al creației în lumina Ipostasului. Pentru a câștiga asemănarea cu Dumnezeu, ființa umană trebuie să devină ipostas, și să-și asume să trăiască toată omenirea ca pe unul. Semnele realizării întregului Adam, la nivelul fiecărei persoane umane, sunt rugăciunea ipostatică prin care dobândim experiența persoanei și kenoza până la ura de sine, prin care retrăim drumul spre Golgota al Mântuitorului.

²⁶ Sofronie SAHAROV, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, p. 191.

²⁷ Sofronie SAHAROV, *Vom vedea pe Dumnezeu precum este*, p. 194.